
De Afro-Britse auteur Bernardine Evaristo beschrijft in haar werk diverse aspecten van de Afrikaanse diaspora. Met de Booker prize 2019 bekroonde roman *Meisje, vrouw, anders* troont ze ons mee op een identitaire zoektocht. Subtiel verweeft ze haar roots in dit speuren naar geografische en historische afkomst en bestemming. Haar levensloop, kind van een witte leerkracht en het eerste zwarte Labourraadslid in het Groot-Brittannië van de jaren '50, krijgt zijn neerslag in verschillende maar gelijkaardige outsidersverhalen. De fictieve verhalen van iedereen en niemand, afspiegeling van de hedendaagse heterogene maatschappij, hebben met hun niet-fictieve thematiek een semi-didactisch karakter. Een geloofwaardige Bernardine Evaristo raast door met ons inlevingsvermogen in haar zigzagspoor.

De roman leest als een treinrit zonder haltes, letterlijk met een gereduceerde interpunctie die zich beperkt tot voornamelijk vraagtekens en enkel finale eindpunten om besloten stukjes levensverhaal af te sluiten. Levensverhalen van elf vrouwen en hun/hen, een non-binair persoon, verweven door familie- en vriendschapsbanden. Een hele puzzel waarvan het laatste stukje wordt gelegd in de epiloog. De roddel bij de dorpspomp-toon prikkelt de nieuwsgierigheid en draagt bij tot een ik-wil-weten-hoe-het-verder-gaat-vertelstijl: huwelijks- en liefdesperikelen, puberstreken, overspel, etc. het passeert allemaal in een ratelende cadans. Maar onder de laag 'wat ik heb meegemaakt' zit het verhaal van echte mensen met echte migratie-achtergronden die wezenlijk racisme, seksisme en onderdrukking niet alleen ondergaan, maar zich er ook tegen verzetten.

Vaak krijgt autofictie niet de volle eer van verbeeldingsliteratuur. In dit realistisch relaas ontbreekt het echter niet aan imaginatie. De vraagstelling 'wat als ik niet zwart noch vrouw zou zijn?' is hier een dagelijkse aangelegenheid, voor jong en oud, ongeacht sociale klasse. Zowel de vrijgevochten, middelbare, lesbische theatermaakster als haar zelfbewuste dochter als de sobere, verzuurde, idealistische leerkracht als de wiskundige poetsvrouw en de bancaire vice-presidente, moeten rekenschap geven van wat ze op hun positie doen. Op basis van huidskleur, maar ook op basis van sekse, kortom op basis van 'ongelijkheid'. Dit gegeven tekent de intersectionele contouren van het inclusief thema van deze emancipatorische roman: sociaal-politieke, raciale en genderdiscriminatie. En dit niet zonder de nodige zelfironie en culturele referenties waarvan de lezer enkel maar wijzer kan worden.

In het kader van de uitzending op vrouwendag 8 maart 2021 gaat deze bijdrage dieper in op een zeer actueel thema: identiteit.

Het construct identiteit: een voorbeeld van een vrouwbeeld

Het mag duidelijk zijn dat het begrip identiteit vele ladingen dekt: etnisch, cultureel, gender, sociaal, religieus .... en veranderlijk is. Betty Friedan toont in *The feminine mystique* (1963) aan dat het gepropageerde vrouwbeeld in de jaren '50 van de 20^e eeuw leidde tot minder hoger en middelbaar onderwijs bij vrouwen (60% drop outs). M.a.w. hoe de constructie van een identiteit, het construct van het ideaalbeeld van moeder de huisvrouw, geruggesteund door media, ook effectief leidde tot een welbepaald gedrag, en vice versa. De tekst komt ter sprake in *Meisje, vrouw, anders* wanneer het enige (schijnbaar) witte personage Penelope haar vanzelfsprekende moeder-de-vrouwrol ondergaat, en zich door het boek te lezen, gesterkt voelt zich aan de ongelukkige situatie te onttrekken. Hiermee reikt Bernardine Evaristo twee thema's aan: de kracht van teksten en het construct identiteit. Wie ben ik? Of om het met de woorden van Betty Friedan te zeggen: de vrijheid om een eigen leven te leiden en vorm te geven is beangstigend als je het nooit eerder deed, als er geen antwoord is op die vraag

(vandaar het belang van rolmodellen). Deze vraagstelling is een rode draad van het boek en komt het sterkst tot uitdrukking bij het non-binaire personage Megan/Morgan. In haar/zijn identitaire zoektocht komt ze tot de vaststelling dat feminisme vooral geen mannenhaat is, maar een strijd voor gelijke rechten en bevrijding van beperkende verwachtingspatronen. Voor hen/hun is het antwoord een gendervrije identiteit.

Identiteit is een prangend actueel onderwerp. De reacties die de vertaalkwestie Marieke Lucas Rijneveld/Amanda Gorman oproept, getuigen van een ver doorgedreven gevoel van opdeling in identiteitscategorieën en een daaraan gekoppeld gedrag. Qua Nederlandstalige publicaties geeft een eerste webverkenning alvast twee hits. Psycholoog Paul Verhaeghe levert in *Identiteit* (2012) een kritiek op het neoliberalisme en de maakbaarheid van mens en maatschappij, en legt de gevolgen van de druk van een maakbare sociale identiteit bloot. In *Over identiteit* (2019) construeert Bart De Wever een culturele identiteit die hij ons vervolgens opdringt. Tussen september en januari II. liep er in het Muhka de tentoonstelling *Monoculture*, over de noodzaak aan zelfbeeld in een heterogene en discriminerende wereld. Identiteit als paradox, de eenheid versus veelheid, is ook in deze roman het topic.